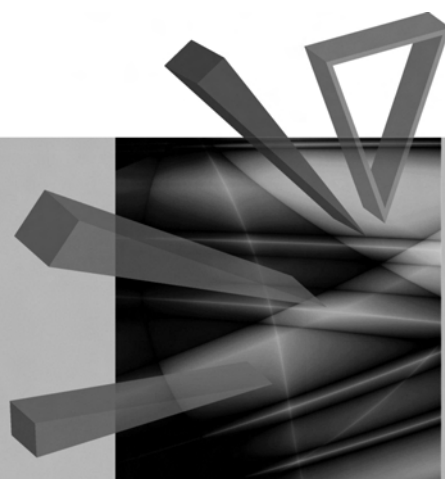


**PRACE NAUKOWE**  
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu  
**RESEARCH PAPERS**  
of Wrocław University of Economics

**244**

# Problemy rozwoju regionalnego



Redaktorzy naukowi  
**Elżbieta Sobczak**  
**Andrzej Raszkowski**



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu  
Wrocław 2012

Recenzenci: Piotr Bury, Beata Filipiak, Tadeusz Grabiński, Anna Malina, Danuta Stawasz,  
Edward Stawasz, Eugeniusz Wojciechowski

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Aleksandra Śliwka

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie [www.ibuk.pl](http://www.ibuk.pl)

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych  
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>  
oraz w The Central and Eastern European Online Library [www.ceeol.com](http://www.ceeol.com)  
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon,  
[http://kangur.uek.krakow.pl/bazy\\_ae/bazekon/nowy/index.php](http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php)

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się  
na stronie internetowej Wydawnictwa  
[www.wydawnictwo.ue.wroc.pl](http://www.wydawnictwo.ue.wroc.pl)

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie  
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu  
Wrocław 2012

**ISSN 1899-3192**

**ISBN 978-83-7695-229-1**

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

## Spis treści

<b>Wstęp</b> .....	13
<b>Malgorzata Markowska, Danuta Strahl:</b> Klasyfikacja dynamiczna europejskiej przestrzeni regionalnej ze względu na poziom identyfikatorów innowacyjności typu Output .....	15
<b>Marek Szajt:</b> Zmiana pozycji innowacyjnej regionów w rozszerzającej się Unii Europejskiej .....	29
<b>Elżbieta Izabela Misiewicz:</b> Innowacyjność a rozwój regionalny – model miękki .....	39
<b>Katarzyna Widera:</b> Analiza porównawcza poziomu innowacyjności regionów .....	48
<b>Elżbieta Sobczak:</b> Statystyczna analiza pracujących według intensywności działalności B+R w państwach Unii Europejskiej.....	56
<b>Malgorzata Markowska:</b> Klasyfikacja unijnych regionów ze względu na dynamikę charakterystyk innowacyjności (w zakresie Output) .....	66
<b>Dariusz Głuszczuk:</b> Regionalny system innowacji – ujęcie definicyjne i modelowe (dyskusje na gruncie teorii).....	81
<b>Andrzej Sztando:</b> Ocena systemów wdrażania regionalnych strategii innowacji – raport z badań.....	90
<b>Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska:</b> Ocena pozycji polskich regionów ze względu na inteligentną specjalizację w europejskiej przestrzeni z wykorzystaniem klasyfikacji rozmytej.....	102
<b>Anna Beata Kawka:</b> Wpływ jakości kapitału ludzkiego na rozwój regionalny .....	114
<b>Iwona Skrodzka:</b> Kapitał intelektualny a poziom rozwoju gospodarczego polskich województw – model miękki .....	124
<b>Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk:</b> Regionalne zróżnicowanie kapitału intelektualnego przedsiębiorstw w Polsce.....	136
<b>Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko:</b> Rola ekoinnowacji w procesie zrównoważonego rozwoju regionu .....	147
<b>Katarzyna Szymańska:</b> Innowacyjność regionu jako narzędzie kształtujące kulturę organizacyjną MSP.....	158
<b>Łukasz Mamica:</b> Wzornictwo przemysłowe jako sektor przemysłów kreatywnych.....	168
<b>Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski:</b> Łańcuchy dostaw w kształtowaniu innowacyjności regionów Polski zachodniej.....	178
<b>Patrycja Zwiech:</b> Znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju województwa zachodniopomorskiego.....	190

<b>Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański:</b> Wsparcie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju województwa łódzkiego.....	201
<b>Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski:</b> Instrumenty finansowe wspierające innowacyjność przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego w świetle badań empirycznych.....	211
<b>Marek Obrębalski:</b> Współczesne problemy polityki regionalnej Unii Europejskiej i Polski.....	218
<b>Bogdan Leszkiewicz:</b> Strategie Unii Europejskiej w zakresie polityki regionalnej.....	228
<b>Tomasz Dorożyński:</b> Polityka spójności Unii Europejskiej a gospodarka lokalna i regionalna.....	236
<b>Ewa Kusidel:</b> Wpływ polityki spójności na konwergencję wewnętrzną w Polsce .....	246
<b>Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas:</b> Analiza porównawcza województw Polski ze względu na wykorzystanie środków unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w latach 2007–2010 .....	257
<b>Mariusz Wiśniewski:</b> Regionalne zróżnicowanie absorpcji unijnego wsparcia dla polskiej wsi.....	266
<b>Kinga Wasilewska:</b> JESSICA, JEREMIE i JASPERS na rzecz wzrostu gospodarczego .....	278
<b>Alojzy Zalewski:</b> Rynkowe uwarunkowania konkurencji terytorialnej w świetle inwestycji rzeczowych .....	290
<b>Małgorzata Leśniak-Johann:</b> Uwarunkowania konkurencji i współpracy w kontekście rozwoju turystyki na pograniczu dolnośląsko-saksońskim. Zarys problemu .....	300
<b>Emilia Bogacka:</b> Współpraca w zakresie bezpieczeństwa publicznego na obszarze nadgranicznym Polski z Niemcami .....	312
<b>Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła:</b> Karkonoskie parki narodowe (Karkonoski Park Narodowy i Krkonošský Národní Park) a rozwój transgranicznej przestrzeni regionalnej .....	321
<b>Anna Malina, Dorota Mierzwa:</b> Analiza porównawcza sytuacji makroekonomicznej Polski i krajów ościennych w okresie 20 lat przemian gospodarczych.....	330
<b>Zbigniew Piepiora:</b> Występowanie katastrof naturalnych w Europie i międzynarodowa współpraca w zakresie przeciwdziałania ich skutkom.....	342
<b>Jakub Piecuch, Łukasz Paluch:</b> Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju regionów basenu Morza Śródziemnego .....	357
<b>Adam Dąbrowski:</b> Globalizacja a regionalizm .....	366
<b>Krzysztof Malik:</b> Wybrane metody oceny polityki rozwoju regionu.....	374
<b>Dorota Rynio:</b> Regiony problemowe wobec nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce .....	394

<b>Piotr Rzeńca:</b> Parki tematyczne jako czynnik rozwoju gospodarki. Identyfikacja zjawiska.....	405
<b>Renata Lisowska:</b> Uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionach zmarginalizowanych na przykładzie województwa łódzkiego.....	416
<b>Aleksandra Koźlak:</b> Transport jako czynnik rozwoju regionalnego .....	425
<b>Adam Przybyłowski:</b> Inwestycje transportowe w województwie dolnośląskim w aspekcie realizacji strategii zrównoważonego rozwoju .....	435
<b>Paweł Andrzejczyk:</b> Znaczenie logistyki zwrotnej dla zrównoważonego rozwoju regionu .....	450
<b>Waldemar A. Gorzym-Wilkowski:</b> Wojewódzkie planowanie przestrzenne – istota, możliwości i ograniczenia.....	460
<b>Andrzej Raszkowski:</b> Wybrane aspekty orientacji marketingowej jednostek terytorialnych.....	470
<b>Krzysztof Wiktorowski:</b> Tożsamość regionalna i lokalna jako element zrównoważonego rozwoju regionu zachodniopomorskiego .....	480
<b>Jan Polski:</b> Efekty zewnętrzne w marketingu urbanistycznym .....	491
<b>Danuta Stawasz:</b> Regionalne zróżnicowania rozwoju polskich regionów po 10 latach funkcjonowania samorządu terytorialnego .....	501
<b>Beata Bal-Domańska:</b> Klasyfikacja podregionów Polski szczebla NUTS-3 ze względu na poziom rozwoju gospodarczego .....	509
<b>Łukasz Mach:</b> Zastosowanie metod wielowymiarowej analizy do oceny potencjału rozwojowego regionów.....	520
<b>Grażyna Karmowska:</b> Porównanie rozwoju subregionów województwa zachodniopomorskiego w latach 1999–2007 .....	530
<b>Ewa Mazur-Wierzbicka:</b> Stymulowanie zrównoważonego rozwoju w regionie zachodniopomorskim przy wykorzystaniu dobrych praktyk.....	542
<b>Maria Kola-Bezka:</b> Przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju regionu w świetle wyników badania ankietowego mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego .....	552
<b>Joanna Kosmaczewska:</b> Przedsiębiorczość jako stymulanta turystycznego rozwoju obszarów wiejskich.....	563
<b>Sandra Misiak:</b> Aktywność zawodowa kobiet w województwie zachodniopomorskim .....	573
<b>Agnieszka Skowronek-Grądział:</b> Analiza porównawcza obszarów wiejskich w zakresie infrastruktury służącej ochronie środowiska .....	582
<b>Justyna Danielewicz, Maciej Turała:</b> Analiza zróżnicowania przestrzennego wydatków na usługi z zakresu oświaty i wychowania w Polsce .....	594
<b>Anna Majchrzak:</b> Ocena sytuacji finansowej powiatów województwa wielkopolskiego z wykorzystaniem metody Warda .....	602
<b>Marian Maciejuk:</b> Struktura pomocy publicznej dla przedsiębiorców w Polsce w latach 2006-2009 .....	612

<b>Tomasz Kołakowski:</b> Pomoc publiczna udzielona przez dolnośląskie samorządy podmiotom gospodarczym – dynamika i rodzaje wsparcia.....	623
<b>Andrzej Wasiak:</b> Restrukturyzacja w PKP na przykładzie PKP Energetyka SA .....	636
<b>Monika Murzyn-Kupisz:</b> Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego a efekty mnożnikowe w gospodarce lokalnej i regionalnej.....	645
<b>Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman:</b> Wykorzystanie wielowymiarowej analizy dyskryminacyjnej do grupowania wspólnot mieszkaniowych	658
<b>Agnieszka Kłysik-Uryszek:</b> Działalność eksportowa spółek z udziałem kapitału zagranicznego – regionalne zróżnicowania w Polsce.....	668

## Summaries

<b>Malgorzata Markowska, Danuta Strahl:</b> Dynamic classification of the European regional space regarding the level of Output innovation identifiers .....	28
<b>Marek Szajt:</b> Change in the innovative position of regions in the enlarging European Union.....	38
<b>Elżbieta Izabela Misiewicz:</b> Innovation and regional development – the soft model .....	47
<b>Katarzyna Widera:</b> Comparative analysis of the level of innovation in regions.....	55
<b>Elżbieta Sobczak:</b> Statistical analysis of workforce by the intensity of R&D activity in EU countries .....	65
<b>Malgorzata Markowska:</b> EU regions classification by the dynamics of innovation characteristics (regarding Output) .....	80
<b>Dariusz Głuszczuk:</b> Regional innovation system – the definitive and the model approach (theoretical discussions).....	89
<b>Andrzej Sztando:</b> Assessment of the regional innovation strategies implementation systems – a study report.....	101
<b>Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska:</b> The assessment of Polish regions with regard to smart specialization in European space applying fuzzy classification.....	113
<b>Anna Beata Kawka:</b> The influence of human capital quality on regional development.....	123
<b>Iwona Skrodzka:</b> Intellectual capital influence and the level of economic development in Polish regions – the soft model.....	135
<b>Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk:</b> Regional differentiation of enterprise intellectual capital in Poland.....	146
<b>Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko:</b> The role of eco-innovation in the process of sustainable development of a region.....	157

<b>Katarzyna Szymańska:</b> Region innovativeness as a tool shaping the organisational culture of SMEs.....	167
<b>Lukasz Mamica:</b> Industrial design as a sector of creative industries.....	177
<b>Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski:</b> Supply chain in shaping the innovativeness of Western Poland regions .....	189
<b>Patrycja Zwiech:</b> The importance of human capital in the development of West Pomeranian Voivodeship .....	200
<b>Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański:</b> Support for the innovativeness of small and medium-sized enterprises in the development of Łódź Voivodeship.....	210
<b>Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski:</b> Financial instruments supporting the innovativeness of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship in the light of empirical research .....	217
<b>Marek Obrębalski:</b> Contemporary problems of the regional policy of the European Union and Poland .....	227
<b>Bogdan Leszkiewicz:</b> Strategies of the European Union regional policy .....	235
<b>Tomasz Dorożyński:</b> The role of EU cohesion policy in regional and local economy.....	245
<b>Ewa Kusidel:</b> The impact of the cohesion policy on the internal convergence in Poland .....	256
<b>Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas:</b> Comparative analysis of Polish Nuts 2 level regions from the point of view of the level of using European funds from the European Regional Development Fund for the period between January 2007 and June 2010 .....	265
<b>Mariusz Wiśniewski:</b> Regional diversification of EU support absorption for Polish rural areas.....	277
<b>Kinga Wasilewska:</b> JESSICA, JEREMIE and JASPERS for economic growth.....	289
<b>Alojzy Zalewski:</b> Market determinants of territorial competition in the light of material investments.....	299
<b>Małgorzata Leśniak-Johann:</b> Conditions of the cooperation and competition in tourism in Saxony–Lower Silesian borderland. Selected problems.....	311
<b>Emilia Bogacka:</b> Cooperation in the area of public safety in the Poland–Germany borderland.....	320
<b>Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła:</b> Giant Mountains national parks (KPN and KRNAP) and the development of cross-border regional space .....	329
<b>Anna Malina, Dorota Mierzwa:</b> A comparative analysis of macroeconomic situation in Poland and neighbouring countries in the 20-year period of structural changes .....	341
<b>Zbigniew Piepiora:</b> The occurrence of natural disasters in Europe and the international cooperation in the field of counteracting their results .....	356

<b>Jakub Piecuch, Łukasz Paluch:</b> Determinants of social and economic development of the Mediterranean basin regions.....	365
<b>Adam Dąbrowski:</b> Globalization and regionalization.....	373
<b>Krzysztof Malik:</b> Chosen methods of regional development policy evaluation	393
<b>Dorota Rynio:</b> Problem regions in the face of a new paradigm of the regional policy in Poland .....	404
<b>Piotr Rzeńca:</b> Theme parks as a factor in the development of economy. An identification of the phenomenon .....	415
<b>Renata Lisowska:</b> The determinants of SME growth in marginalized regions illustrated with the example of Łódź Voivodeship .....	424
<b>Aleksandra Koźlak:</b> Transport as a factor of regional development .....	434
<b>Adam Przybyłowski:</b> Transport investments in Lower Silesian Voivodeship in the context of sustainable development strategy .....	449
<b>Paweł Andrzejczyk:</b> The significance of reverse logistics for balanced region development.....	459
<b>Waldemar A. Gorzym-Wilkowski:</b> Voivodeship spatial planning – the essence, opportunities and constraints .....	469
<b>Andrzej Raszkowski:</b> Selected aspects of the marketing orientation of territorial units .....	479
<b>Krzysztof Wiktorowski:</b> Regional and local identity as an element of sustainable development of the West Pomeranian region.....	490
<b>Jan Polski:</b> External effects in urban marketing.....	500
<b>Danuta Stawasz:</b> Regional differences in the development of Polish regions after the establishment of territorial self-government .....	508
<b>Beata Bal-Domańska:</b> Classification of Polish sub-regions (NUTS-3) by economic development level .....	519
<b>Łukasz Mach:</b> Application of the methods of multidimensional comparative analysis as a basis for parameters assignment of development potential of regions.....	529
<b>Grażyna Karmowska:</b> A comparison of the development of the subregions of West Pomeranian Voivodeship in 1999-2007.....	541
<b>Ewa Mazur-Wierzbicka:</b> Stimulating sustainable development in West Pomeranian Voivodeship by using good practices.....	551
<b>Maria Kola-Bezka:</b> Entrepreneurship as a factor of regional development on the basis of the survey results of the residents of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship .....	562
<b>Joanna Kosmaczewska:</b> Entrepreneurship as a stimulus to tourism development in rural areas .....	572
<b>Sandra Misiak:</b> Professional activity of women in West Pomeranian Voivodeship.....	581
<b>Agnieszka Skowronek-Grądział:</b> A comparative analysis of rural areas in the field of environment protection infrastructure .....	593



---

<b>Justyna Danielewicz, Maciej Turała:</b> Analysis of spatial differentiation of expenditure on education in Poland.....	601
<b>Anna Majchrzak:</b> Financial standing of counties in Greater Poland Voivodeship assessed with Ward's method.....	611
<b>Marian Maciejuk:</b> The structure of public aid for entrepreneurs in Poland in the period 2006-2009.....	622
<b>Tomasz Kołakowski:</b> Public aid granted to economic entities by Lower Silesian self-governments – dynamics and types of support.....	635
<b>Andrzej Wasiak:</b> Restructuring in PKP illustrated by the case of PKP Energetyka SA.....	644
<b>Monika Murzyn-Kupisz:</b> Activities aimed at preservation of cultural heritage and multiplier effects in the local and regional economy.....	657
<b>Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman:</b> Using the multidimensional discriminant analysis for grouping housing cooperatives.....	667
<b>Agnieszka Kłysik-Uryszek:</b> Export activity of companies with foreign capital – regional differences in Poland.....	677

**Adam Dąbrowski**

Uniwersytet Łódzki

---

## GLOBALIZACJA A REGIONALIZM

---

**Streszczenie:** Opracowanie stanowi próbę prezentacji związku między globalizacją a regionalizmem. Autor przedstawił problem konsekwencji globalizacji dla integracji regionalnej oraz pozytywnych i negatywnych skutków tego procesu. W drugiej części opracowania uwagę skoncentrowano na istocie procesów konwergencji i polaryzacji rozwoju w kontekście globalizacji. Opracowanie kończy się syntetycznymi wnioskami.

**Słowa kluczowe:** globalizacja, regionalizm, konwergencja, polaryzacja.

### 1. Wstęp

Gospodarki narodowe praktycznie wszystkich krajów świata stoją przed wyzwaniami, jakie obecnie stwarza globalizacja. Nie ma znaczenia stopień zaawansowania rozwoju społeczno-gospodarczego ani nawet wielkość tych państw. Dzieje się tak, ponieważ w coraz większym stopniu obserwujemy zjawisko „rozlewania się” procesów gospodarczych na wiele krajów. Skutkuje to z jednej strony rozbięciem przestrzeni lokalnej, z drugiej zaś wraz z pogłębieniem się zjawisk globalizacyjnych rośnie znaczenie poziomu lokalnego i regionalnego w rozwoju ekonomicznym.

Celem opracowania jest próba oceny wzajemnych zależności między procesami globalizacji a integracji regionalnej.

### 2. Globalizacja

Pojęcie globalizacji jest współcześnie powszechnie stosowane w wielu dziedzinach. Pojawiło się ono w połowie lat 80. XX wieku, aby określić głębokie przemiany w gospodarce światowej, wynikające z liberalizacji stosunków gospodarczych, zmniejszenia roli państw w gospodarce, internacjonalizacji kapitału, rewolucji informatycznej i wzrostu znaczenia korporacji międzynarodowych [Hanzlik 2005, s. 17]. W literaturze przedmiotu można znaleźć wiele definicji globalizacji, jednak brak jest jednej powszechnie akceptowanej formuły. Definiuje się ją np. jako „etap umiędzynarodowienia gospodarki i wzrostu współzależności ekonomicznych, czego konsekwencją jest tworzenie się globalnej gospodarki” [Dunning 1992, s. 80].

Komisja Europejska określa ją jako proces, w którym rynki i produkcja w różnych krajach stają się coraz bardziej współzależne w związku z dynamiką wymiany towarów i usług, przepływem kapitału i technologii.

Skutki procesów globalizacyjnych odczuwają wszystkie kraje, regiony czy społeczeństwa. Stan krajowej gospodarki zależy w coraz większej mierze od sytuacji w innych krajach i regionach.

Postępująca globalizacja radykalnie zmieniała charakter i istotę konkurencji nie tylko między przedsiębiorstwami, ale także między regionami i krajami. Konkurowanie przeniosło się w wymiar globalny, a wyrazem tej konkurencji jest m.in. zjawisko powstawania wielkich regionów gospodarczych (UE, ASEAN). Proces ten toczy się równoległe z procesem globalizacji, z którym jest skorelowany. Działania w wymiarze globalnym zmierzają w związku z tym do ujednoczenia rynku i tworzenia korzystnych warunków do działania na rynku.

Globalizacja pomimo licznych korzyści ma również wady. Jako ciągły i dynamiczny proces, warunkuje zjawiska, które są względem siebie przeciwstawne, z jednej strony integrując zespoły krajów i różne grupy społeczne, z drugiej zaś prowadząc do powstania nowych podziałów i modyfikacji istniejących struktur. Globalizacja dokonuje się selektywnie i z różnym natężeniem. Nie wszystkie kraje są zdolne wykorzystywać nadarzające się szanse. Zależy to w dużej mierze od poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, dlatego sukces najczęściej odnoszą kraje zrzeszone w UE, państwa Ameryki Północnej czy Azji Wschodniej. Pozostałe kraje funkcjonują na peryferiach tego procesu lub są po prostu marginalizowane. Bogaci stają się jeszcze bogatsi, a biedni nadal pozostają biedni, co prowadzi do podziału świata na grupy regionów bogatych i biednych. Globalizacja jest więc procesem o dualnym charakterze.

### 3. Regionalizm

Semantyka słowa „regionalizm” jest dość szeroka. Jednak w kontekście globalizacji regionalizm można zdefiniować jako „prowadzoną na preferencyjnych warunkach, koordynowaną współpracę krajów położonych w danym regionie geograficznym” [Jeliński 2008, s. 316].

Uznaje się, że regionalizm w ostatnich kilkudziesięciu latach stał się jedną z najbardziej charakterystycznych tendencji w stosunkach międzynarodowych wielu krajów. Wiele państw, poszukując form współpracy z innymi, sąsiednimi krajami i regionami, inicjuje i kształtuje ten proces poprzez swoją aktywność na arenie regionalnej i globalnej (zewnętrznej). Głównym motywem tej współpracy jest chęć zaspokojenia swoich potrzeb oraz przekonanie innych partnerów, że rozwój jest możliwy dzięki szerszej i efektywnej współpracy ponadnarodowej.

Rozwój współpracy regionalnej wynika z założenia, że państwo nie jest w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb, co także nie jest możliwe w wymiarze globalnym ze względu na istniejące różnice, np. kulturowe, wyznaniowe itp. Rozwiąza-

niem tego problemu jest właśnie regionalizm i regionalna współpraca, której podstawą są wspólne interesy państw leżących w bliskim sąsiedztwie. Oczywiście oprócz sąsiedztwa ważne są także podobieństwa społeczne, polityczne, kulturowe, gospodarcze. Najważniejsza jednak wydaje się bliskość geograficzna, którą uznać można za katalizator wszelkich procesów współpracy (integracji).

Za pojęciem integracji kryje się proces, w którym uczestniczą określone, współpracujące ze sobą państwa, oddając swoje oczekiwania, potrzeby do instytucji o charakterze ponadnarodowym. Regionalizm posiada cechy polityki wewnętrznej i polityki zagranicznej krajów, które kreują i rozwijają te struktury, chociaż najczęściej ma kształt wypracowany w ramach porozumień. W procesach integracji regionalnej dochodzi do powolnych i sukcesywnych przekształceń interesów narodowych we wspólny interes całego regionu. Nie skutkuje to jednak zanikiem interesów narodowych, które nadal pozostają w odrębności i niezależności.

Główną przesłanką integracji jest współpraca gospodarcza. Współpracę gospodarczą prowadzoną na preferencyjnych warunkach wśród krajów zlokalizowanych w danym regionie geograficznym nazywa się regionalizmem ekonomicznym. Państwa w zaplanowany sposób scalają swoje gospodarki poprzez likwidację wszelkich ograniczeń w swobodnym przepływie towarów i usług, a także czynników wytwórczych. Ma to zapewnić optymalną alokację czynników produkcji we wszystkich krajach należących do ugrupowania. Kraj należący do takiej struktury dodatkowo ma lepszą pozycję na arenie międzynarodowej niż gdyby w takiej organizacji nie uczestniczył. Zwiększa swoją pozycję przetargową w negocjacjach z innymi państwami. Przyczynia się to do poprawy konkurencyjności nie tylko w skali regionalnej, ale także i globalnej. Zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarek sprawia, że możliwy jest międzynarodowy podział pracy, którego przesłanką jest istnienie różnic w kosztach produkcji, ale też wspomnianej specjalizacji produkcji. Dzięki temu kraje słabiej rozwinięte gospodarczo również mają szanse na włączenie się w procesy wymiany za sprawą dostępu do rynków wykazujących się większym potencjałem gospodarczym. Jak pokazuje przykład europejskiej integracji, regionalizm rozszerza swój zakres podmiotowy także o przepływ kapitału, inwestycji zagranicznych, ludzi i usług.

Specyficznym przejawem regionalizmu jest idea Europy regionów. Kształt Unii Europejskiej i wcześniej Wspólnot Europejskich ewoluował na przestrzeni lat. Było też wiele pomysłów, jaki kształt powinna przyjąć powojenna Europa. Jedną z takich idei była Europa Ojczyzn, która przyjęłaby formę konfederacji. Drugim pomysłem na integrację europejską była koncepcja federacyjna. Według propagatorów tej idei (Konrad Adenauer, Paul Spaak) utworzone miało być państwo związkowe na kształt federacji. Koncepcja ta zakładała, że państwa członkowskie zrzekają się swoich suwerennych kompetencji, które przekazują na rzecz powołanych organów o charakterze ponadnarodowym. Federacja miałaby swój własny, ponadnarodowy rząd, który odpowiadałby przed parlamentem. Uprawnienia władz lokalnych, regionalnych i krajowych uzupełniałyby się. Konieczne byłyby ustalenia pomiędzy częścią federalną a jej częściami składowymi. Z koncepcją federacyjną ściśle jest związana wizja Europy – regionów, w której wzrasta znaczenie regionów, a granice narodowe tracą na znaczeniu. Dopiero jednak w latach 70. i 80. XX wieku w krajach Europy

Zachodniej, pod wpływem aktywności regionów, zdecydowano się przeprowadzić reformy administracyjne zmierzające do decentralizacji władzy. Za sprawą nadania większych kompetencji organom regionalnym zwiększono znaczenie regionów, co sprawiło, że włączyły się one w proces integracji europejskiej.

#### 4. Globalizacja a integracja regionalna

Współczesna gospodarka światowa rozwija się obecnie w oparciu o dwie główne tendencje – proces globalizacji działalności gospodarczej, a także wzrost znaczenia integracji regionalnej. Wiodąca rola obu procesów oraz szeroki zakres występujących między nimi współzależności spowodowały, że w ostatnim czasie stały się one przedmiotem rozważań wielu środowisk – czy to naukowych, czy politycznych [Milczarczyk-Woźniak 2008, s. 9]. Podjęto ponadto liczne próby porównania obu zjawisk, ze względu na ich istotę oraz skutki działania. Większość badaczy reprezentuje opinię, że u podstaw wspomnianych zjawisk leżą podobne przyczyny, jednak zasady wyznaczające globalizację i regionalizację charakteryzują się wysokim poziomem odmienności.

Cechą charakteryzującą globalizację jest przewaga mechanizmów gospodarczych nad politycznymi oraz oparcie ich na korporacjach transnarodowych – będących nośnikami procesu globalizacji, kosztem słabnącej roli państw.

Odwrotnie jest w przypadku regionalizacji. Czynniki polityczne przeważają bowiem nad gospodarczymi, nosicielami zaś tego procesu są głównie państwa, ich agendy i instytucje [Adamczak 2002, s. 14]. Celem globalizacji jest przede wszystkim maksymalizacja zysków oraz ujednoczenie rynku, regionalizacji natomiast – tworzenie korzystnych warunków do wzrostu efektywności gospodarowania oraz niwelowanie barier wzrostu.

Występowanie tych różnic pozwala określić trzy odmienne stanowiska w kwestii zależności między globalizacją a regionalizacją [Kleer 1998, s. 80]:

- Integracja regionalna i globalizacja wzajemnie się wspierają. Mając na uwadze fakt, że integracja stanowi nieodłączny element gospodarki światowej, a ugrupowania integracyjne są jej znaczącymi podmiotami, można powiedzieć, że integracja jest podstawą i pierwszym krokiem do globalizacji [Greta 2011, s. 2]. Obecność ugrupowań w skali regionalnej może stanowić etap przejściowy od gospodarki narodowej do globalnej. Z drugiej strony integracja może być rozumiana jako odpowiedź na globalizację bądź też jako stan przejściowy w dalszym rozpowszechnianiu się globalizacji. Obydwa przypadki podkreślają wzajemne relacje między tymi procesami.
- Integracja regionalna jako odpowiedź na wyzwania globalizacji. Negatywne skutki i straty powstałe w wyniku procesu globalizacji – narzucanie modelu rozwoju, globalizacja zagrożeń ekologicznych czy narastanie dysproporcji rozwojowych między państwami – są bilansowane poprzez szereg działań prowadzonych na szczeblu regionalnym. Globalizacja wpływa w pewnym sensie na ugrupowanie integracyjne, które wychodzi naprzeciw jej wyzwaniom.

- Integracja stanowi proces świadomie podejmowany oraz narzucany odgórnie, globalizacja natomiast jest procesem raczej spontanicznym i oddolnym. Integracja w dużym stopniu wyzwoliła proces globalizacyjny, by przy obecnym jego zaawansowaniu stać się także odpowiedzią na wyzwania i zagrożenia globalizacji. Obie te zależności uwypuklają otwarty charakter integracji regionalnej. Państwa „otwierają się”, dążą do szerokiego i szybkiego zakresu powiązań, dzięki czemu możliwa jest współpraca między państwami oraz wymiana handlowa czy kapitałowa [Anioł 2002, s. 60]. Wielu obserwatorów jest jednak zdania, że większość ugrupowań prowadzi tak zwaną politykę zamkniętego regionalizmu. Termin ten oznacza, że „w świecie składającym się z regionalnych bloków państwa, które do nich nie należą, mają trudności ze sprzedażą swoich produktów na integrującym się obszarze” [World... 2001, s. 39]. Mamy wtedy do czynienia z trzecim stanowiskiem w kwestii relacji między globalizacją a regionalizacją:
- Integracja regionalna i globalizacja są procesami przeciwstawnymi. Trzecie stanowisko może być rozumiane w jeszcze inny sposób. Mianowicie może być ono scharakteryzowane jako zjawisko odrzucania wszystkich czy większości treści, które niesie globalizacja. Sytuacja ta przyjmuje przykładowo formę „swoistej autarkii kulturowej, jak w przypadku fundamentalistów islamskich”. Proces ten nie dotyczy jednak wyłącznie krajów rozwijających się, które znajdują się zazwyczaj na pozycji biernego odbiorcy, a nie kreatywnego współtwórcy procesów globalizacyjnych, ale także społeczeństw państw wysoko rozwiniętego Zachodu – które pragną zachować swoją tożsamość kulturową [Kukułka 2002, s. 54].

Obecne tendencje regionalizacyjne na świecie pozwalają stwierdzić, że proces ten jest komplementarny względem globalizacji. Stanowi formę ochrony przed jej negatywnymi efektami, ale także jest podstawą do dalszych procesów integracyjnych w skali światowej [Milczarczyk-Woźniak 2008, s. 146].

Ciągłe postępowanie procesów globalizacyjnych na świecie powoduje wzrost znaczenia regionów. Te, które dobrze reagują na procesy globalizacji, wyznaczają warunki brzegowe dla rozwoju gospodarczego innych regionów. Wraz z pozytywnymi aspektami tego procesu przychodzą też te negatywne – zyskują na znaczeniu jedynie te regiony, które potrafią wykorzystać swoją przewagę konkurencyjną. Regiony bogate stają się coraz bardziej atrakcyjne dla międzynarodowego kapitału, powiększając w tym aspekcie różnice w stosunku do pozostałych regionów. Z drugiej strony bogate regiony nie zawsze będą miały do zaoferowania to, co mniej rozwinięte. Procesy globalizacyjne mogą zatem sprzyjać zacieraniu różnic pomiędzy poszczególnymi regionami, pod warunkiem że będą one wykorzystywały w pełni swój potencjał rozwojowy.

#### 4.1. Polaryzacja i konwergencja

Zagadnienia koncentracji oraz rozprzestrzeniania się procesów rozwoju stanowią od wielu lat jeden z bardziej nurtujących problemów teorii rozwoju regionalnego. Przegląd tych teorii, dokonany przez wielu autorów, wskazuje z jednej strony na próbę

wyjaśnienia przyczyn polaryzacji rozwoju w układzie przestrzennym, z drugiej zaś – poddanie analizie czynników sprzyjających jego konwergencji.

W świetle teorii neoklasycznych w warunkach doskonałej konkurencji oraz przy pełnej mobilności czynników produkcji powinno następować wyrównywanie poziomów rozwoju między regionami. Zjawisko to w literaturze nosi nazwę konwergencji, a za jego podstawową przyczynę należy uznać proces przepływu kapitału z regionów o niższych kosztach czynników produkcji i pracowników do regionów o wyższych płacach.

Z drugiej strony, zgodnie z teoriami rozwoju spolaryzowanego, wskutek procesów okężnej kumulatywnej przyczynowości szybciej powinny rozwijać się bieguny wzrostu. Mechanizm okężnej kumulatywnej przyczynowości, inaczej mechanizm błędnego koła, polega na powiększaniu się luki rozwojowej między centrum a peryferiami. Nawet jeżeli następuje proces rozprzestrzeniania się aktywności ekonomicznej i dobrobytu z miejsc mniej rozwiniętych do bardziej rozwiniętych, jest on w dużej mierze wynikiem uzależnienia tych pierwszych i podporządkowania ich procesom, które zachodzą w regionach rozwijających się szybciej. Efektowi rozprzestrzeniania towarzyszy jednak negatywny efekt wymywania, polegający na absorpcji zasobów rozwojowych przez biegun wzrostu z pozostałych regionów, co prowadzić będzie do ich osłabienia oraz pogłębiania się regionalnych dywergencji.

#### 4.2. Procesy polaryzacji i konwergencji w Unii Europejskiej

Teoria zarówno konwergencji, jak i polaryzacji znajdują rzeczywiste odzwierciedlenie na gruncie krajów i regionów Unii Europejskiej. Wydaje się ponadto, że o ile teoria konwergencji dobrze tłumaczy zjawiska zachodzące na poziomie krajowym, o tyle teoria polaryzacji odnosi się bardziej do zjawisk zachodzących na poziomie regionów.

Kraje wchodzące w skład Unii Europejskiej są znacznie zróżnicowane pod względem rozwoju, czego wyrazem mogą być chociażby wyraźnie zauważalne różnice w wysokości PKB na 1 mieszkańca.

Dynamika zmian poziomu PKB *per capita* krajów Unii wskazuje jednak na postępujący proces niwelacji różnic w poziomie rozwoju między najzamożniejszymi a najbiedniejszymi krajami członkowskimi. Podczas gdy w 2000 roku aż pięć państw odnotowało wskaźnik PKB *per capita* na poziomie mniejszym niż 45% średniej UE-27, w 2009 było tylko jedno takie państwo – Rumunia.

W nowych państwach członkowskich, szczególnie tych o bardzo niskim poziomie PKB *per capita*, możemy zauważyć większe tempo wzrostu i szybsze nadrobianie zaległości względem pozostałych członków UE.

Słabiej rozwinięte państwa członkowskie odnotowały szczególnie duży wzrost gospodarczy w tych latach, niemal trzykrotnie wyższy niż w krajach wysoko rozwiniętych. Podobna sytuacja dotyczyła umiarkowanie rozwiniętych państw członkowskich, gdzie realny poziom wzrostu PKB *per capita* był również wyższy aniżeli w państwach wysoko rozwiniętych. W związku z tym rozbieżność pomiędzy poziomem PKB *per capita* w najplepiej i w najslabiej rozwiniętych państwach zmalała.

**Tabela 1.** Realny wzrost poziomu PKB *per capita* (w latach 2000–2008)

Kraj/Region	Średnia roczna zmiana PKB (%)
Meksyk	0,6
USA	1,4
Kanada	1,4
Japonia	1,5
Brazylia	3,1
Indie	5,2
Federacja Rosyjska	7,7
Chiny	9,9
UE-27	1,8
– Wysoko rozwinięte państwa członkowskie	1,4
– Umiarkowanie rozwinięte państwa członkowskie	2,9
– Gorzej rozwinięte państwa członkowskie	5,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Inwestowanie... 2010, s. 1].

Raporty kohezji wskazują jednocześnie, że dysproporcje międzyregionalne są większe niż te występujące pomiędzy państwami, a proces niwelowania ich następuje znacznie wolniej. Analiza tempa wzrostu PKB w poszczególnych krajach wskazuje co prawda, że następują w Unii Europejskiej procesy „doganiania” regionów najlepiej rozwiniętych przez regiony słabiej rozwinięte, ale dzielący je dystans jest bardzo duży. Jak wynika jednak z danych Eurostatu, najwyższe wartości PKB osiągnęły nadal regiony krajów starej Unii, głównie w południowej części Wielkiej Brytanii (region Inner London osiąga PKB *per capita* na poziomie 334% średniej UE-27), kraje Beneluxu, regiony południowych Niemiec czy północnych Włoch. Spośród dwudziestu najbogatszych regionów Unii jedynie region Pragi reprezentuje nowe kraje członkowskie. Pozostałe regiony zdecydowanie odbiegają poziomem PKB od średniej unijnej – większość nie przekracza nawet poziomu 70%, kwalifikując się tym samym do wsparcia w ramach celu: konwergencja polityki spójności UE.

## 5. Wnioski

- Globalizacja stała się jednym z podstawowych determinantów funkcjonowania i rozwoju światowej gospodarki.
- Procesy globalizacyjne bardzo silnie wpływają na poszczególne gospodarki i regiony, co skutkuje zmianą istoty i charakteru konkurencji między nimi.
- Globalizacja dokonuje się jednak selektywnie i z różnym natężeniem w skali świata, poszczególnych regionów, krajów.
- Globalizacja jest jednocześnie procesem o dualnym charakterze. Z jednej strony wpływa na konwergencję, z drugiej zaś na polaryzację rozwoju.



- Obydwa procesy – globalizacji i regionalizacji – odbywają się niejako równoległe, przenikając się wzajemnie, będąc wobec siebie zarówno konkurencyjne, jak i uzupełniające.
- Istnieje zatem związek między globalizacją a integracją regionalną. Z jednej strony globalizacja może prowadzić do pogłębienia procesów regionalizacji traktowanych jako swoista odpowiedź na skutki globalizacji, a w skrajnym wypadku do „odrzczenia” globalizacji, z drugiej zaś integracja regionalna może prowadzić do przyspieszenia procesów globalizacji w wymiarze regionalnym.

## Literatura

- Adamczak J. [2002], *Procesy globalizacyjne i regionalizacyjne w gospodarce światowej*, [w:] *Globalizacja i regionalizacja gospodarki w Europie Środkowo-Wschodniej na początku XXI wieku*, red. J. Adamczak, wyd. II, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów, s. 14.
- Anioł W. [2002], *Paradoksy globalizacji*, Uniwersytet Warszawski, Oficyna Wydawnicza ASPRA – JR, Warszawa, s. 60.
- Dunning J.H. [1992], *The Global Economy, Domestic Governance, Strategies and Transnational Corporations: Interactions and Policy Implications*, “Transnational Corporations” no. 3, s. 80.
- Greta M., *Wyzwania rozwojowe dla wspólnotowej polityki regionalnej w świetle globalizacji i uwarunkowań lizbońskich*, org.pl/pl, s. 2 [10.05 2011].
- Hanzlik M. [2005], *Świat bez granic. Globalizacja a społeczeństwo informatyczne*, [w:] *Europejska myśl polityczna wobec procesów globalizacji*, red. J. Sobczak, Wyd. UŁ, Łódź, s. 17.
- Inwestowanie w przyszłość Europy*, Piąty raport na temat spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej, Komisja Europejska 2010, s. 1.
- Jeliński B. [2008], *Regionalizm przyszłością globalizacji*, [w:] *Regionalizacja globalizacji*, red. J. Ry-marczyk, Wyd. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław, s. 316.
- Kleer J. [1998], *Globalizacja gospodarki światowej a integracja regionalna – konsekwencje dla świata i Polski*, Komitet Prognoz „Polska w XXI wieku” PAN, Elipsa, Warszawa, s. 80.
- Kukułka J. [2002], *Procesy globalizacji a tożsamość lokalna*, [w:] *Świat – Europa – Dolny Śląsk. Wyzwania milenijne*, red. T. Łoś-Nowak, M.S. Wolański, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Milczarczyk-Woźniak A. [2008], *Współzależność globalizacji i integracji europejskiej. Miejsce i rola Unii Europejskiej*, Wyższa Szkoła Cła i Logistyki w Warszawie, Warszawa, s. 9, 146.
- World Trade Organization Annual Report 2001: *Regional and multilateral integration: complements or substitutes?*, World Trade Organization 2001, s. 39.

## GLOBALIZATION AND REGIONALIZATION

**Summary:** The study is an attempt to present the link between globalization and regionalism. The author presented the problem of the consequence of globalization for the regional integration and positive and negative results of this process. In the second part of the study, the author concentrated on the processes of convergence and the polarisation of the development in the context of globalization. The study ends with synthetic conclusions.

**Keywords:** globalization, regionalism, convergence, polarisation.